

Työ ja turva -osasto/KR/ea

7.3.2018

SAK 13119 / 2018

Opetus- ja kulttuuriministeriö
kirjaamo@minedu.fi
lukiouudistus@minedu.fi

OKM/41/010/2017

Luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle lukiolaiksi ja laiksi ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on tehnyt esityksen lukiorakenteen ja lukio-lain uudistamiseksi. Esityksen tavoitteena on lisätä lukiokoulutuksen veto-voimaa, sen tuottamaa jatko-opintokelpoisuutta ja sujuvoittaa siirtymistä korkea-asteelle sekä edistää lukiolaisten hyvinvointia.

Esitys on pääosin kannatettavana. Siinä on tavoittanut lukiokoulutuksen keskeisimmät tavoitteet sekä oikeanlainen analyysi tulevaisuuden haasteista. Suomen rooli kansainvälisessä työnjaossa tulee perustumaan myös jatkossa korkeaan osaamiseen. Pidämme tärkeänä sitä, että esityksessä korostuvat tietojen ja taitojen sekä hyvinvoinnin ja jaksamisen välinen yhteys. Pyydettyinä lausuntonaan Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry kiinnittää huomion seuraaviin osiin esitystä.

Lukiokoulutuksen tarkoitus

Lukiokoulutuksen tarkoituksen määrittely on kannatettava. SAK näkee myönteisenä, että esityksessä turvataan valmiudet jatkaa opintoja ilman erillistä säännöstä myös toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa.

Yhteistyö ja koulutuksen hankkiminen

Lukiokoulutuksen olisi mahdollistettava entistä paremmin joustavampien opintopolkujen rakentaminen osaamisen laajentamisessa ja syventämisessä myös muiden koulutuksen järjestäjien, koulutusmuotojen ja -asteiden opetustarjontaa hyödyntäen. Yhteistyömuodot korkea-asteen kanssa on esityksessä tuotu perustellusti esiin.

SAK pitää tärkeänä myös sitä, että lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä tehdään yhteistyönä. Samat haasteet tietojen ja taitojen yhdistämisestä työelämässä tarvittavaksi osaamiseksi koskettavat molempia toisen asteen koulutusmuotoja. Työelämän muutokset puolestaan haastavat kokeilemaan uudenlaisia tapoja yhdistellä lukiokoulutusta ja ammatillista koulutusta. SAK katsoo, että opiskelijan tosialliset mahdollisuudet yhdistää ja valita opintoja ammatillisen- ja lukiokoulutuksen välillä tulee olla nykyistä selkeämmät.

Työ ja turva -osasto/KR/ea

7.3.2018

Oppimäärien tavoitteelliset suorittamisajat, mitoitus ja laajuus

Lukion oppimäärän tavoitteellinen suorittamisaika olisi edelleen kolme vuotta. Opiskelijalla olisi kuitenkin perustellusta syystä oikeus poiketa tavoiteajasta joko pidentävästi tai lyhentävästi. Esitys on perusteltu opintojen läpäisyn sekä nuorille ja aikuisille tarkoitettujen erillisten oppimäärien näkökulmasta. Opintopisteiden käyttäminen mittayksikkönä on kannatettavaa ja lisää lukio-opintojen yhteismitallisuutta muiden koulutusten kanssa.

Opintojen järjestäminen

Lukion tehtävä yleissivistävänä koulutuksena on huomioitu oppimäärän sisällön määrittelyissä. SAK näkee erittäin tärkeänä, että lähiopetus on nostettu esityksessä lähtökohtaiseksi järjestämismuodoksi. Etä- ja monimuoto-opetuksella voidaan täydentää ja monipuolistaa opintotarjontaa, helpottaa opintoihin osallistumista ja niiden suorittamista yksilöllisten tarpeiden mukaisesti ja eri koulutusasteiden yhteistyönä.

SAK haluaa kiinnittää huomion tarpeeseen kehittää yhteisöllisiä oppimisen tapoja lukiokoulutuksessa. Viime vuosikymmeninä lukiokoulutuksen kehittämisen johtoajatuksena on ollut yksilöllisten valintojen korostaminen. Tämän kehityksen nurjana puoleena on ollut opiskelijoiden kokeman irrallisuuden ja yksilösuorittamisen korostuminen koulutuksessa. Työelämässä on samanaikaisesti pikemminkin vahvistunut tiimimäinen työskentelytapa. Nämä seikat puoltavat vahvasti sitä, että lukiokoulutuksessa vahvistetaan yhteisöllistä oppimista ja tekemistä niin opetuksen järjestämisessä kuin koulutuksen rakenteissakin.

SAK näkee myönteisenä, että työelämäyhteys on lisätty opintojen järjestämisen osioon. Sitä kautta eri toimialojen tuntemus ja tietämys ura- ja opintovaihtoehtoista lisääntyy jo lukio-opintojen aikana ja helpottaa siirtymistä jatko-opintoihin.

Opiskelijaksi ottaminen

Opiskelijaksi ottamisen edellytysten osalta esitys on kannatettava. SAK näkee myönteisenä, että lukiopintoihin on mahdollista hakeutua perusopetuksen oppimäärän ohella myös vanhan peruskoululain tai vastaavan sitkin vanhemman oppimäärän suorittaneet. Aikuisväestön osaamistason nostamisen näkökulmasta tämä on perusteltua. Vastaavasti maahanmuuttajien osaamistason nostamisen sekä yhteiskuntaan ja työmarkkinoille kiinnittymisen näkökulmasta on perusteltua, että lukioon voi hakeutua myös ulkomaisella todistuksella, joka lähtömaassa antaisi lukiokelpoisuuden.

Opiskeluoikeus

SAK kannattaa esitystä. Se täsmentää nykykäytäntöä kriteereistä, joilla opiskelija voi saada lisäaikaa opintojen loppuun suorittamiseen. Toisen asteen opintojen suorittaminen parantaa oleellisesti henkilön työmarkkinakelpoisuutta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä. On tärkeää, että koulutustakuu

Työ ja turva -osasto/KR/ea

7.3.2018

toteutuu toisen asteen osalta ja tutkinnon suorittaminen loppuun saakka mahdollistetaan opiskelijan elämäntilanteen mukaisesti.

Oikeus saada opetusta ja opintojen ohjausta

Oikeus saada opintojen ohjausta täsmentyisi nykyiseen verrattuna. Esitys on kannatettava. SAK katsoo kuitenkin, että ohjauksen lisäämisestä aiheutuviin lisävelvoitteisiin on koulutuksen järjestäjällä oltava riittävä resurssi valtakunnallisesti. Esityksen mukaan opiskelijalla olisi oikeus ohjaukseen myös lukion suorittamisen jälkeen, mikäli ei saa jatko-opintopaikkaa. Seuranta on sinänsä kannatettavaa. Ammatillisen koulutuksen puolella seurantaelementti on mukana ja toisen asteen yhtenäisyyden näkökulmasta asia on perusteltu. SAK kuitenkin katsoo, että seurantavelvoitteen laajentamisen yhteydessä on tarkoin selvitettävä mitkä velvoitteet ja vastuut kuuluvat koulutuksen järjestäjälle ja mitä yhteistyötä, yhtymäkohtia ja velvoitteita tulee kyseeseen esim. työvoimahallinnon kanssa.

Henkilökohtainen opintosuunnitelma

Esitys henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisesta on kannatettava. Oman opintopolun jäsentäminen ja suunnittelu auttaa hahmottamaan käsitystä omasta opintopolusta ja lukion jälkeisistä suuntautumisvaihtoehdoista. Ammatillisessa koulutuksessa henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman laatiminen on pakollista ja toisen asteen yhtenäisyyden näkökulmasta on perusteltua, että samaa käytäntöä voi hyödyntää myös lukiossa. Opintosuunnitelmalla on selkeä ohjauksellinen tehtävä, joten opiskelijalla on oltava riittävä tuki sen laatimiseen, ylläpitämiseen ja muuttamiseen ohjaukseen pätevyityneen ammattilaisen tuella.

Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen

Aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisesta ja tunnustamisesta säädettäisiin nykyistä selkeämmin koulutuksen järjestäjän aktiivisena velvollisuutena. Tunnistaminen ja tunnustaminen tehtäisiin henkilökohtaisen opintosuunnitelman laatimisen yhteydessä. Tunnustettavaksi voisi tulla muussa koulutuksessa, työelämässä tai harrastus- ja järjestötoiminnassa hankittua osaamista. Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen on ammatillisessa koulutuksessa osa opintoja, joten toisen asteen yhtenäisyyden näkökulmasta on perusteltua soveltaa käytäntöä myös lukiossa. SAK katsoo, että työkokemuksen huomioiminen edesauttaa lukio-opintojen työelämäyhteyden vahvistamista. Osaamisperusteisuuden vahvistaminen voi tehostaa opiskelua, kannustaa omaehtoiseen non-formaaliin oppimiseen sekä madaltaa koulutuksen ja muun elämän välisiä eroja.

Oppimisen tuki

SAK näkee myönteisenä, että laissa säädetään oikeudesta erityiseen tukeen sekä lukion erityisopettajien kelpoisuudesta. Erityisen tuen tarve voi ilmetä lukiolaisen arjessa eri syistä. Etenkin nivelvaiheissa oppimisen tuki voi liudentaa nuoren siirtymistä toisen asteen opintoihin.

Työ ja turva -osasto/KR/ea

7.3.2018

Opiskelijan vaikutusmahdollisuuksien turvaamisen ja opiskelijakunta

SAK pitää tärkeänä, että lukio-opetuksen tavoitteissa korostuu koulutuksen kasvatuksellinen rooli kohti yhteiskunnan jäsenyyttä. Tulevaisuuden yhteiskunta tarvitsee entistä aktiivisempia kansalaisia, jotka kykenevät vaikuttamaan yhteiskunnan kehittämiseen sekä toimimaan eettisesti ja moraalisesti kestäväällä tavalla. Suomalainen koulutusjärjestelmä tuottaa nuorille hyvät tiedolliset ja taidolliset valmiudet, mutta ei kannusta riittävästi esimerkiksi kansalaisvaikuttamiseen. Tältä osin esityksen kirjaukset opiskelijakunnan toiminnasta ovat oikeansuuntaisia ja kannustavat nuoria aktiivisena kansalaisen toimimiseen.

Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön

Turvallinen ja kannustava oppimisympäristö edesauttaa opintojen etenemistä ja läpäisyä. Koulukiusaamisen pitkäkestoiset vaikutukset voivat määrittää opiskelijan myöhempää elämää merkittävästi. SAK pitää erittäin tärkeinä toimia, joilla työrauha kaikilla koulutusasteilla turvataan. Kiusaamisen nostaminen lain tasolle on selkeä ja velvoittava viesti asian vakavuudesta.

Opiskelijalta perittävät maksut

SAK kannattaa maksutonta toista astetta. Opiskelijalta perittävät maksut ja opiskelusta aiheutuvat muut kustannukset eivät saa muodostua esteeksi opiskeluun hakeutumiselle tai opintojen loppuun saattamiselle. SAK pitää tärkeänä, että oikeus maksuttomaan opetukseen ja ohjaukseen on kirjattu lakiin.

Ylioppilastutkinnon järjestämisestä annetun lain muuttaminen

Ylioppilastutkinnon suorittamisen osalta SAK haluaa kiinnittää huomion ylioppilastutkinnon uusimiseen sekä ylioppilastutkinnosta perittäviin maksuihin.

Oikeus ylioppilastutkinnon uusimiseen on nykyisen rajoitettu. Koska korkeakoulujen opiskelijavalinnat uudistuvat ja ylioppilastutkinnolla tulee jatkossa olemaan nykyistä suurempi merkitys korkeakoulujen sisäänpääsyssä, on perusteltua, että uusimiskertojen rajoituksista luovutaan. SAK kuitenkin painottaa, että ammatillinen toinen aste tulee kytkeä kokonaisuuteen mukaan. Ammatillista väylää pitkin hakeutuville tulee jatkossa olla tosialliset mahdollisuudet tulla valituiksi korkeakouluopintoihin. Ylioppilaskokeen rajoitukseton uusiminen ei saa muodostaa estettä ammatillista väylää pitkin hakeutuville, vaan kokonaisuutta on kehitettävä toisen asteen yhtenäisyyden mukaisesti.

Työ ja turva -osasto/KR/ea

7.3.2018

Ylioppilaskokeen uusimisesta perittävistä maksuista säädettäisiin erikseen asetuksella. Uusittavien kokeiden määrän on arvioitu kasvavan 13 000:lla vuodessa ja kokelaskohtaiseksi kustannukseksi 58 euroa. Ammatillisessa koulutuksessa perustutkinnon suorittaneilta ammatti- ja erikoisammattitutkinnon suorittajilta voidaan periä kohtuullista maksua. Maksut vaihtelevat alakohtaisesti ja tutkinnon osittain, mutta keskimäärin opiskelijalta peritään muutaman kymmenen tai sadan euron maksuja. Tutkintomaksun maksaa tutkinnon suorittaja itse. SAK kannattaa maksutonta toista astetta, mutta toisen asteen yhtenäisyyden ja tasapuolisuuden näkökulmasta ylioppilaskokeen uusimisesta aiheutuvien kulujen jakaantuminen ei ole ongelmaton. SAK katsoo, että ammattista koulutusta vastaavasti ylioppilaskokeen uusimisesta aiheutuvat hallinnolliset kulut voitaisiin periä opiskelijalta silloin, kun kyse on lukion oppimäärän jo suorittaneesta henkilöstä ja kun koe uusitaan nimenomaan arvosanan korottamistarkoituksessa.

Yhteenveto

SAK:n mielestä esitys lukiorakenteen ja lukiolain uudistamiseksi on tavoittanut lukiokoulutuksen keskeiset tavoitteet. Esitetyt toimenpiteet vastaavat tulevaisuuden osaamishaasteisiin. On tärkeää, että tulevaisuuden lukiokoulutus kykenee nykyistä paremmin kytkemään tiedon soveltamisen osaksi opetuksen arkea. Pidämme tärkeänä sitä, että esityksessä korostuvat tietojen ja taitojen sekä hyvinvoinnin ja jaksamisen välinen yhteys.

Panostukset ohjaukseen ovat monella tapaa perusteltuja. Ohjaus tukee paitsi lukiolaisten opintojen etenemistä ja läpäisyä myös selkeyttää käsitystä jatko-opinto- ja uravalinnoista. Henkilökohtainen opintosuunnitelma, osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen tukevat prosessia. Työelämän kytkeminen lukiokoulutukseen nykyistä selvemmin on myönteistä ja selkeyttää opiskelijan näkemystä eri toimialojen antamista mahdollisuuksista. SAK katsoo kuitenkin, että ohjauksen lisäämisestä ja seurantavelvoitteen laajentumisesta aiheutuviin lisävelvoitteisiin on oltava riittävä resurssi valtakunnallisesti.

Parhaillaan uudistetaan myös ylioppilastutkintoa ja korkeakoulujen opiskelijavalintaa. Nämä uudistukset korostavat opiskelijan vastuuta omista valinnoistaan sekä nykyistä nopeampaa siirtymistä toiselta asteelta jatko-opintoihin. Samalla lukiolaisten koulu-uupumus on lisääntynyt. Selvitysten mukaan tytöistä noin viidennes ja pojista hieman alle 10 prosenttia kokee koulu-uupumusta. SAK näkee erittäin tärkeänä, että lukioiden on vastattava tähän ja tarjottava enemmän apua opinnoista selviämiseksi sekä hyvinvoinnin ja jaksamisen osalta. Yhteisöllistä oppimista ja yhdessä tekemistä on syytä vahvistaa niin opetuksen järjestämisessä kuin koulutuksen rakenteissa sillä työelämässä näiden taitojen merkitys korostuu.

SAK pitää erittäin tärkeänä sitä, että toisen asteen koulutusta kehitetään kokonaisuutena. Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä tulee tehdä yhteistyönä. Kokonaistarkastelu on tarpeen myös korkeakoulujen oppilasvalintojen osalta. Ammatillista väylää pitkin hakeutuvilla

Työ ja turva -osasto/KR/ea

7.3.2018

tulee jatkossakin olla tosialliset mahdollisuudet tulla valituiksi korkeakouluopintoihin. Samat haasteet tietojen ja taitojen yhdistämisestä työelämässä tarvittavaksi osaamiseksi koskettavat molempia toisen asteen koulutusmuotoja. Työelämän muutokset puolestaan haastavat kokeilemaan uudenlaisia tapoja yhdistellä lukiokoulutusta, ammatillista koulutusta sekä korkeasteen opintoja. Tähän tulee jatkossa kehittää nykyistä toimivammat käytänteet.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry